

Підсумовуючи, слід зазначити, що державна політика України та Польщі щодо захисту національних меншин має як спільні, так і відмінні риси. Зокрема, до спільних характеристик можна віднести високий рівень актуальності питання захисту прав національних меншин, високу політичну активність національних меншин, той самий період формування національних меншин, що припав на 1919–1939 рр., приблизний початок реалізації державної політики щодо захисту прав національних меншин тощо. Водночас до відмінних рис державної політики щодо захисту національних меншин в Україні та Польщі можна віднести, зокрема, різну кількісну складову етнічних меншин (вища моноетнічність Польщі порівняно з Україною), різний рівень відповідності політики захисту національних меншин міжнародним стандартам та ступінь задоволення інформаційних потреб національних меншин (ситуація у Польщі для національних меншин виглядає більш позитивною порівняно з Україною) тощо [5].

Водночас, роблячи висновки про ефективність вітчизняної політики у сфері захисту прав національних меншин, необхідно враховувати об'єктивні обставини, в яких функціонує наша держава. Йдеться, в першу чергу, про стан війни та потенційну загрозу сепаратизму, а також бажання деяких сусідів використовувати фактор національних меншин для вчинення тиску на Україну. Тому, реалізуючи політику щодо захисту прав національних меншин, Україні варто дотримуватись розумного компромісу, який би, з одного боку, не спровокував сепаратизму, а, з іншого боку, забезпечував стабільність та демократичний розвиток суспільства.

Список використаної літератури

1. Шипка Н. Легітимація політичної суб'єктності національних меншин в Україні. *Військово-науковий вісник*. 2008. Вип. 10. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vnv_2008_10_20.pdf (дата звернення: 18.05.2022).
2. Organek L. Charakter i położenie mniejszości ukraińskiej w Polsce. 2016. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/21627/> (дата звернення: 18.05.2022).
3. Рябошапка Л. Правове становище національних меншин в Україні (1917 – 2000). Дис... доктора юрид. наук: 12.00.01, Національна юридична академія імені Ярослава Мудрого, Харків 2002.
4. Kabzińska I. Między pragnieniem ideału a rzeczywistością. Polacy na Litwie, Białorusi i Ukrainie w okresie transformacji systemowej przełomu XX i XXI stulecia, Warszawa, 2009.
5. Buchyn M., Dutchak K. State policy of Ukraine and Poland for the protection of national minorities: comparative analysis (Review Article). *Політичні науки*. 2019, Volume 5, Number 2, pp. 21–28.

Ганна ГОЛУБЧИК

*к.і.н, доц., доцент кафедри історії
та політичної теорії,
НТУ «Дніпровська політехніка»*

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ ЩОДО НЕРУХОМИХ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННИХ ДІЙ

Повномасштабне воєнне вторгнення російської федерації на територію України майже щоденно призводить до трагічних втрат, непоправних руйнацій і збитків. Однією з мішеней агресора стала культурна спадщина України у її матеріальних проявах: нерухомі пам'ятки історії і культури України, а також рухома історична спадщина. У межах проекту «Росія заплатить» командою KSE Institute (аналітичний підрозділ Київської школи економіки) встановлено, що станом на 10 травня 2022 року в Україні пошкоджено, зруйновано або захоплено щонайменше 152 культурні споруди та 102 релігійні споруди [1]

Культурна спадщина, серед іншого, охороняється Гаазькою конвенцією про охорону культурних цінностей у разі збройного конфлікту (1954), підписаною Росією та Україною. Сторони, що підписали Міжнародну конвенцію про охорону всесвітньої культурної та

природної спадщини (1972), підтверджують, що спадщина належить усім, і тому міжнародне співтовариство має співпрацювати та створювати умови для колективної охорони культурної та природної спадщини. До культурної спадщини України належать об'єкти всесвітньої спадщини, та інші матеріальні та нематеріальні об'єкти культурної спадщини.

Українська культурна спадщина як основа української ідентичності та частина світової спадщини, після перемоги має бути відновлена, реконструйована та відбудована. Вже нині фахівці відзначають, що для цього потрібні не лише ентузіазм та емоційна мотивація, а системний та професійний підхід, нові навички, знання та досвід [5].

Міністерство культури та інформаційної політики України (далі – МКІП) веде збір інформації щодо пошкоджень та руйнувань об'єктів культурної спадщини російськими окупаційними військами, відповідний ресурс розміщено на офіційній інтернет-сторінці міністерства [2] Долучитися до документування такої інформації може кожний, хто є свідком воєнних злочинів РФ, а зібрані матеріали можуть бути використані як докази для кримінального переслідування причетних до злочинів відповідно до українського законодавства у міжнародних судах.

На 10 червня 2022 року у Кракові заплановане проведення конференції ІКОМОС [3], й, зокрема, сесія «Україна – загрожена культурна спадщина».

На заходах різного рівня представництва, онлайн і очних, обговорюється питання щодо співпраці Уряду України з міжнародними партнерами у відновленні пошкодженої росіянами української культурної спадщини, зокрема з Великобританією, Іспанією, Данією, Чехією, Фінляндією, Хорватією, Литвою, Польщею, Швецією, Німеччиною, Ірландією, Францією, а також іншими країнами ЄС.

Міжнародний центр з дослідження, збереження та реставрації культурних цінностей (або ж, за місцем розташування – Римський центр; далі – ICCROM) надасть фінансову і методологічну підтримку для оцінки масштабу післявоєнної відбудови для української культурної спадщини. Ця підтримка триватиме, оскільки ICCROM співпрацює з міжнародними партнерами, такими як ЮНЕСКО, Фонд принца Клауса та місцевими партнерами в Україні, над перекладом ключових публікацій, присвячених захисту культурної спадщини в кризових ситуаціях. Разом з цим ICCROM проводитиме навчання для оцінки збитків, ризиків і потреб у рухомій та нерухомій спадщині, а також співпрацюватиме з нашими міжнародними, регіональними та місцевими партнерами для надання необхідних порад щодо інших поточних зусиль щодо збереження спадщини.

Членами ICCROM є держави-члени ЮНЕСКО; асоційованими членами можуть бути державні установи інших країн, а також приватні та громад. інституції. Функції ICCROM: збір наукової і технічної інформації, вивчення наукових проблем та поточне документування технічних засобів захисту й відновлення культурних об'єктів; призначення, координація відповідних досліджень; надання профільних консультацій та рекомендацій; підготовка профільних кадрів; популяризація збереження пам'яток. Фахівці центру брали активну участь у міжнародних проектах ЮНЕСКО із врятування пам'яток історико-культурного значення у Мексиці, Пакистані, міст Венеція і Флоренція в Італії тощо. Україна стала членом ICCROM у 2016 р.

Щодо України, ICCROM заявив, що залишається непохитним у своїй відданості людям, які стикаються з цим триваючим конфліктом, і засуджує напади на культурну спадщину в своїх державах-членах [5]. Протягом квітня 2022 року флагманська програма ICCROM щодо надання Першої допомоги та забезпечення стійкості культурної спадщини під час кризи провели консультації з українськими експертами з розробки спільної методики оцінювання збитків та ризиків для об'єктів культурної спадщини, пошкоджених у російсько-українській війні. Ці консультації були покликані допомогти українським фахівцям (від посадових осіб МКІП до профільних посадових осіб місцевого самоврядування та громадських активістів) краще розуміти прийняті процедури оцінювання втрат і ризиків; навчитися покроковому методу оцінювання збитків після надзвичайної події для рухомої та нерухомої культурної спадщини (точно складений документ – гарантія у подальшій допомозі із станом і статусом конкретної

пам'ятки); розробити форми документів для оцінювання втрат і ризиків для рухомої та нерухомої спадщини у конкретному контексті; забезпечити особисту безпеку під час доступу до об'єктів спадщини у небезпечних зонах.

З боку ICCROM у цих зустрічах брали участь фахівці, що мають відповідний досвід з інших воєнних зон. В результаті роботи вироблені форми документів оцінювання ризиків та необхідних для відновлення дій. Вказані форми розроблено на основі організаційної культури, прийнятної для ICCROM і організацій-партнерів. Зокрема, з огляду на ризики він воєнних дій, фахівцям на місцях запропоновано як мінімум два алгоритми роботи – дистанційне заповнення форми та очний виїзд фахівців до пам'ятки.

Дані, зафіксовані у формах, допоможуть виявити значні та помірні фізичні пошкодження, оцінити безпосередні ризики, які потенційно можуть збільшити втрати, а також спланувати негайні заходи для збереження та стабілізації об'єктів спадщини на місці у певній послідовності. Це оцінювання сприятиме визначенню часових, фінансових і людських ресурсів, потрібних для надання першої допомоги культурній спадщині. Оцінювання також допоможе сформулювати уявлення як про пріоритети для окремих об'єктів спадщини / установ, так і про загальні пріоритети першочергового відновлення.

Із згаданими формами можна ознайомитись на сайті ІКРОМ [5]. На нашу думку, для більш ефективної роботи із потенційними і реальними пошкодженнями, при складанні таких форм слід опиратись на паспорти і облікові картки на ці документи, у формах для подальшої успішної співпраці необхідно вказувати охоронні номери пам'яток що перебувають на державному обліку. Доцільним також здається звернення у цій роботі до результатів діджиталізації реєстрів пам'яток.

Список використаних джерел

1. Закликають долучатися до відновлення української культурної спадщини. URL: <http://www.golos.com.ua/article/359999> (дата звернення: 01.06.2022). – Назва з екрану.
2. Збір інформації щодо пошкоджень та руйнувань об'єктів культурної спадщини, вчинених російськими військами на території України. URL: <https://culturecrimes.mkip.gov.ua/>.
3. Повідомлення про пошкоджені пам'ятки. URL: <https://www.icomos-ukraine.com/heritage-alert>.
4. Спадщина у небезпеці. Екстрена евакуація культурних цінностей [посібник]/ Пер. з англ. І. Пошивайла. – К. : Національний музей Революції Гідності, 2022. 56 с., іл. (посібник)
5. Protecting endangered heritage in Ukraine. URL: <https://www.icrom.org/news/protecting-endangered-heritage-ukraine> (дата звернення 01.06.2022)

Наталія ГОНЧАРУК

*д.держ.упр., проф., професор кафедри
державного управління і місцевого самоврядування,
заслужений діяч науки і техніки України,
НТУ «Дніпровська Політехніка»*

Анастасія ЧЕРЕДНИЧЕНКО

аспірантка, НТУ «Дніпровська Політехніка»

ВІЙНА В УКРАЇНІ – ВИКЛИК ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СВІТУ ТА ЙОГО ЦІННОСТЕЙ

Війна Російської Федерації проти України стала новим викликом для європейського світу. Цей виклик стосується усіх сфер життя, торкаючись економічних, політичних, культурних питань, питань безпеки та демократії. Війна підриває внутрішньополітичні та суспільні процеси в державах – членах Європейського Союзу, створює так званий асиметричний вплив на держави Союзу, що тим самим значно впливає на відносини всередині об'єднання.